

“Els coneixements han de circular per l'àmbit de la cultura catalana”

Josefina Salord
(Ciutadella, Menorca,
1955), filòloga,
és la nova presidenta
de l'Institut Menorquí
d'Estudis, fundat l'any
1985 i que ara viu
un procés de renovació.
Entre els seus objectius
destaca el desig
d'intensificar relacions
amb altres institucions
semblants arreu
dels Països Catalans.

Josefina Salord Ripoll, catedràtica d'institut de llengua i literatura i probablement una de les investigadores més reeixides i reconegudes fora de Menorca en el camp de la història cultural menorquina, acaba de ser elegida presidenta del Consell Científic de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME). Substitueix el catedràtic de geografia humana de la UB Tomàs Vidal Bendito. Una feina sòlida i considerable —la de Vidal— obre pas ara a la renovació, amb el compromís d'aprofundir en la tasca de situar Menorca, plenament, en el mapa de la cultura catalana que li és pròpia.

—Quin és el pla de feina que, com a presidenta, voleu projectar al capdavant de l'IME?

—La meua presidència s'emmarca en un pla general de renovació, que ha començat pels canvis que s'han portat a terme en les cinc seccions i que, ara, ha culminat en l'elecció de nova presidenta del Consell Científic. Tot plegat és, alhora, per mi, un indicatiu del salt qualitatiu que l'IME ha experimentat aquests anys, d'ençà de la fundació el 1985.

—De quins salts qualitius parlau?

—De l'augment considerable de la feina que l'Institut desplega, propiciada en bona part per les creacions de l'Observatori Socioambiental de Menorca (l'OBSAM) i de l'Agència de l'Energia. Però també pari del salt considerable de la política de publicacions, de les línies d'investigació i de

l'organització de cursos, seminaris i jornades, amb col·laboració moltes vegades amb editorials i institucions acadèmiques de fora de Menorca. Açò, sens dubte, ha estat afavorit per l'increment pressupostari que hem experimentat en els darrers anys. És dins aquest context que es fa necessària una presència que assegurí la comunicació entre el Consell Científic com a òrgan de decisió acadèmica i l'activitat més quotidiana de l'Institut, perquè val a dir que el màxim càrrec no té res a veure amb una idea presidencialista, ja que la presa de decisions i les actuacions són sempre conjuntes. Voldria que la projecció pública i acadèmica de l'IME es correspongués amb la dimensió real de la feina feta. Així, caldrà actualitzar el catàleg complet de publicacions i posar a l'abast les memòries anuals.

—Té l'IME alguna funció social concreta dins Menorca, a banda de les tasques d'investigació i de treball d'alta cultura, un món generalment clos?

—No ens equivoquem: les funcions acadèmiques van adreçades directament a la societat. Mai no ens hem plantejat un Institut que faci recerca per la recerca. En realitat, la concepció en tant que destinada a la divulgació. Per tant, pren tot el sentit quan reverteix i quan impregna la vida social menorquina. Un exemple ens ho aclarirà. Enguany farà deu anys de la declaració de Menorca com a Reserva de la Biosfera, que tantes conseqüències ha comportat. Doncs bé, cal

recordar que fou impulsada per l'IME com a instància acadèmica, i, d'aquesta Reserva, n'ha sorgit posteriorment un dels grans instruments al servei de la Menorca que aspira a comportar-se segons uns paràmetres de sostenibilitat ambiental. Em refereixo a l'OBSAM, que es va crear el 1997 per tal de recollir dades i indicadors que permeten d'avaluar fins a quin punt mantenim els principis de sostenibilitat del territori.

— Abans també havíeu esmentat l'Agència d'Energia de Menorca...

— Sí, és un centre d'anàlisi i de gestió de l'energia insular, que desenvolupa iniciatives d'estalvi, d'eficiència energètica i d'energies renovables. És gestionada per l'IME i, a semblança del que dèiem de l'OBSAM, eixampla la funció social directa sobre la realitat viva de Menorca.

— Quina és avui la normalitat que ha assolit la cultura de Menorca, vista des de l'IME?

— En perspectiva històrica, avui gaudim d'una normalitat cultural com no l'havíem tinguda en anys i anys. Tal vegada, ens hauríem de remuntar, dins la Menorca del nou-cents, als anys trenta per trobar una etapa similar, i, així i tot, la normalitat no va resultar aleshores tan estesa com la d'ara. L'IME va aparèixer en el moment en què, arrencada la democràcia, es dibuixava el mapa cultural de Menorca. Era l'hora de col·locar les noves peces, l'hora de les redefinicions. Dins d'aquest procés, em sembla que l'IME hi ha actuat amb un paper clau, en paral·lel, cal dir-ho, al camí de tantes i tantes institucions menorquines. I és ara, amb aquest mapa reeixit de Menorca, que l'IME pot aspirar de debò a complir la funció per a la qual ha estat concebut: li pertoca un paper de creació de coneixement, i, alhora, de divulgació rigorosa i d'interrelació acadèmica.

— Amb el coneixement assolit i la divulgació portada a terme, quina conseqüència se'n pot derivar?

— Potser l'ideal seria assumir plenament i col·lectivament la importància de la cultura per a la construcció



Josefina Salord, amb llibres de cultura menorquina editats per l'IME.

real del país. A Menorca hi ha sensibilitat per a açò i per a molt més. Vull dir que la cultura, realment, és l'eina que Menorca necessita per poder-se saber com a petit país dins la cultura catalana i dins un món, que en diem globalitzat, en el qual la consciència i la presència culturals seran definitòries. Tanmateix, arrossegam encara dèficits de coneixement historicocultural, que creen dificultats a l'hora d'afrontar el futur amb solidesa, però també és cert que comptam ja amb molta feina feta.

— L'IME manté relacions fluides i constants amb altres instituts d'estudis de parla catalana?

— Hi són, evidentment. No debades aquestes relacions es recullen en els estatuts de l'IME, en l'article que expressa l'obertura a la cooperació i al manteniment d'intercanvis amb altres institucions culturals espanyoles i estrangeres, però fonamentalment amb les de l'àmbit propi de la llengua catalana. L'IME, per tant, sempre s'ha plantejat la seva relació exterior. D'entrada, som un institut d'estudis "menorquí", però fets, aquests estudis, amb el mateix rigor amb què la cultura es promou en

qualsevol altre lloc. I sempre amb la voluntat d'inserir la cultura que aquí fem dins altres àmbits acadèmics i universitaris en general. Aquesta perspectiva és definitòria de l'IME. Des de fa anys, pertany a la Confederació de Centres d'Estudis Locals, dependent del CSIC, i de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Ara bé, amb els instituts d'estudis de parla catalana les relacions són lògicament més intenses, especialment amb l'IEC, amb el qual ara mateix col·laboram per editar les obres completes de l'il·lustrat Antoni Febrer i Cardona, i també amb l'Institut d'Estudis Balearics i amb l'Institut d'Estudis Ilerdencs.

— Si l'IME és una entitat que promou el saber i, alhora, malda per expandir-lo, la pregunta és: arriba lluny aquesta expansió en el context de l'àrea lingüística catalana, que és la seva més natural?

— Aquesta expansió, en certs punts, presenta febleses estructurals molt fortes, i açò caldrà que ho tinguem en compte com un dels reptes de futur. El problema, però, és comú a molts altres indrets de la nostra comunitat cultural, perquè no es tracta només de generar coneixements, sinó que arribin pertot. Els intercanvis acadèmics i la distribució editorial són, en aquest sentit, cabdals. A Menorca, per exemple, es fan actualment llibres que, per contribuir a generar un coneixement complet de la nostra cultura, haurien de penetrar amb absoluta normalitat a totes les terres de parla catalana, però no ho fan. Aquest és el nostre gran repte, no ja el repte particular de Menorca, sinó el del conjunt de la cultura catalana. Dit d'una altra manera: resoldre l'anormalitat cultural actual és una tasca de responsabilitat col·lectiva: no hi haurà normalitat fins que els llibres de Menorca amb veritable interès, que evidentment n'hi ha, circulin arreu. De la mateixa manera que a nosaltres ens han d'arribar els llibres de Catalunya, de la resta de les Balears i del País Valencià.

Miquel Àngel Limón